

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
MAREK NIECHCIAŁ**

Poznań, 9 października 2019r.

RPZ.611.1.2019.JM

DECYZJA nr RPZ 10/2019

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. z 2019r. poz. 369 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone wszczętego z urzędu przeciwko Kredytom Partnerskim Sp. z o.o. z siedzibą w Starym Mieście

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

I. na podstawie art. 23b ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uznaje się postanowienia wzorca umowy pożyczki stosowane przez Kredyty Partnerskie Sp. z o.o. z siedzibą w Starym Mieście, o treści:

1. *„W przypadku zmiany adresu zamieszkania, zameldowania czy numeru telefonu, Pożyczkobiorca zobowiązany jest do poinformowania Pożyczkodawcy w terminie 7 dni o zaistniałej zmianie. W przeciwnym razie każde pismo skierowane na adres podany w Umowie, a także telefon wykonany na numer podany w Umowie, będzie uważane jako skuteczne”* (art. 3 ust. 6)
2. *„Po dokonaniu wypowiedzenia Umowy, Pożyczkodawca ma prawo dochodzić zwrotu wierzycelności na drodze sądowej lub pozasądowej (...). Jeśli Pożyczkobiorca nie poinformuje w terminie Pożyczkodawcy o zmianie adresu zamieszkania lub miejsca pracy, Pożyczkodawca zastrzega sobie prawo do zlecenia, na koszt Pożyczkobiorcy, ustalenia przez Detektywa aktualnego adresu zamieszkania, jak również adresu miejsca pracy”* (art. 10 ust. 2)

za niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2019r. poz. 1145 ze zm.), co stanowi naruszenie art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i zakazuje się ich wykorzystywania

II. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 3a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nakłada się na Kredyty Partnerskie Sp. z o.o. z siedzibą w Starym Mieście, w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 23a ww. ustawy:

1. **karę pieniężną** w wysokości 2.594 zł (słownie: dwa tysiące pięćset dziewięćdziesiąt cztery zł) za stosowanie postanowienia wzorca umowy określonego w pkt I.1 niniejszej decyzji, płatną do budżetu państwa
2. **karę pieniężną** w wysokości 4.668 zł (słownie: cztery tysiące sześćset sześćdziesiąt osiem zł) za stosowanie postanowienia wzorca umowy określonego w pkt I.2 niniejszej decyzji, płatną do budżetu państwa

III. na podstawie art. 77 ust. 1 i art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 263 § 1 i art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania

administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2018r. poz. 2096 ze zm.) w zw. z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, postanawia się obciążyć Kredyty Partnerskie Sp. z o.o. z siedzibą w Starym Mieście kosztami postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w wysokości 16,30 zł (słownie: szesnaście zł 30/100) oraz zobowiązać do ich zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatura w Poznaniu (dalej: Prezes Urzędu) wszczął z urzędu postępowanie wyjaśniające mające na celu wstępne ustalenie, czy działania Kredytów Partnerskich Sp. z o.o. z siedzibą w Starym Mieście (dalej: Spółka) związane z udzielaniem pożyczek gotówkowych konsumentom oraz podmiotów powiązanych z ww. Spółką, zaangażowanych w proces udzielania i wykonywania umów pożyczek, uzasadniają wszczęcie postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Postępowanie wszczęto w następstwie otrzymanych skarg konsumentów.

W toku postępowania ustalono, że udzielając konsumentom pożyczek Spółka wykorzystuje m.in. wzorzec umowy pożyczki. Jego analiza dała podstawę do wszczęcia przeciwko Spółce w dniu 18 lutego 2019r. postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, w związku z podejrzeniem stosowania postanowień, które mogą zostać uznane za niedozwolone na podstawie art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego. Postawiony Spółce zarzut objął postanowienia o treści:

1. *„W przypadku zmiany adresu zamieszkania, zameldowania czy numeru telefonu, Pożyczkobiorca zobowiązany jest do poinformowania Pożyczkodawcy w terminie 7 dni o zaistniałej zmianie. W przeciwnym razie każde pismo skierowane na adres podany w Umowie, a także telefon wykonany na numer podany w Umowie, będzie uważane jako skuteczne”* (art. 3 ust. 6)
2. *„Po dokonaniu wypowiedzenia Umowy, Pożyczkodawca ma prawo dochodzić zwrotu wiarygodności na drodze sądowej lub pozasądowej (...). Jeśli Pożyczkobiorca nie poinformuje w terminie Pożyczkodawcy o zmianie adresu zamieszkania lub miejsca pracy, Pożyczkodawca zastrzega sobie prawo do zlecenia, na koszt Pożyczkobiorcy, ustalenia przez Detektywa aktualnego adresu zamieszkania, jak również adresu miejsca pracy”* (art. 10 ust. 2).

Po otrzymaniu zawiadomienia o wszczęciu postępowania Spółka poinformowała, że zmieniła zakwestionowane postanowienia w nowym wzorcu umowy pożyczki, stosowanym od dnia 7 marca 2019r. Jednocześnie, w odniesieniu do drugiego z zakwestionowanych postanowień Spółka wskazała, że nigdy nie zlecała detektywowi ustalenia aktualnego miejsca zamieszkania pożyczkobiorcy i tym samym nie obciążała pożyczkobiorcy kosztami tego zlecenia. W związku z powyższym, Spółka wniosła o umorzenie prowadzonego przeciwko niej postępowania podnosząc, że obecnie nie stosuje jakichkolwiek postanowień niedozwolonych.

W toku postępowania Prezes Urzędu zawiadomił Spółkę, zgodnie z art. 73 ust. 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, o zaliczeniu w poczet dowodów w niniejszym postępowaniu materiału postępowania wyjaśniającego o sygn. akt RPZ-403/8/18/JM poprzedzającego jego wszczęcie w postaci pism Spółki z dnia: 25 lipca i 21 września 2018r. wraz z załączonymi do nich wzorcami umów pożyczek.

Pismem z dnia 6 września 2019r. Prezes Urzędu zawiadomił Spółkę o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz możliwości zapoznania się z nim i złożenia dodatkowych wyjaśnień. Spółka nie skorzystała z tego uprawnienia.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje:

Spółka pod firmą: Kredyty Partnerskie Sp. z o.o. z siedzibą w Starym Mieście została wpisana do rejestru przedsiębiorców KRS pod numerem 0000429442. Przedmiotem działalności gospodarczej Spółki jest m.in. udzielanie kredytów (*dowód: odpis z rejestru przedsiębiorców KRS- k. 47-18 akt*). Spółka została wpisana do rejestru instytucji pożyczkowych prowadzonego przez Komisję Nadzoru Finansowego pod numerem RIP000217 (https://www.knf.gov.pl/podmioty/Rejestry_i_Ewidencje/rejestr_instytucji_pożyczkowyc_h).

Spółka udziela konsumentom pożyczek na okres od 20 do 480 tygodni (przy czym od lutego 2018r. głównie na okres 130 tygodni), z reguły w wysokości od 300 zł do 2.000 zł, sporadycznie w wyższych kwotach, głównie na terenie powiatu konińskiego. Spółka działa na terenie powiatu konińskiego. Umowy pożyczki zawierane są w miejscu zamieszkania konsumentów bądź w siedzibie Spółki, w oparciu o przygotowane przez Spółkę wzorce umów, w tym m.in. wzorzec o nazwie: „*umowa pożyczki pieniężnej*”. We wzorcu tym zamieszczono postanowienia o treści:

1. „*W przypadku zmiany adresu zamieszkania, zameldowania czy numeru telefonu, Pożyczkobiorca zobowiązany jest do poinformowania Pożyczkodawcy w terminie 7 dni o zaistniałej zmianie. W przeciwnym razie każde pismo skierowane na adres podany w Umowie, a także telefon wykonany na numer podany w Umowie, będzie uważane jako skuteczne*” (art. 3 ust. 6)
2. „*Po dokonaniu wypowiedzenia Umowy, Pożyczkodawca ma prawo dochodzić zwrotu wierzytelności na drodze sądowej lub pozasądowej (...). Jeśli Pożyczkobiorca nie poinformuje w terminie Pożyczkodawcy o zmianie adresu zamieszkania lub miejsca pracy, Pożyczkodawca zastrzega sobie prawo do zlecenia, na koszt Pożyczkobiorcy, ustalenia przez Detektywa aktualnego adresu zamieszkania, jak również adresu miejsca pracy*” (art. 10 ust. 2).

Ww. postanowienia były stosowane przez Spółkę we wzorcach umowy pożyczki obowiązujących od lipca 2013r., co oznacza, że Spółka stosowała je także w dacie wejścia w życie przepisów przyznających Prezesowi Urzędu uprawnienia do orzekania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, tj. w dniu 17 kwietnia 2016r.

(dowód: pisma Spółki z dnia: 25 lipca i 21 września 2018r. wraz z załączonymi do nich wzorcami umów pożyczek- k. 5-10, 50-75 akt).

Od dnia 7 marca 2019r. Spółka stosuje nowy wzorzec umowy pożyczki, w którym zmieniła treść ww. postanowień, usuwając z każdego z nich drugie z przytoczonych powyżej zdań (*dowód: pismo Spółki z dnia 7 marca 2019r. wraz z wzorcem umowy pożyczki pieniężnej stosowanym od dnia 7 marca 2019r.- k. 12-16 akt, pismo Spółki z dnia 30 kwietnia 2019r. wraz z umowami pożyczek zawartymi z konsumentami zgodnie z postanowieniami tego wzorca- k. 19 i 26-45 akt*).

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

I.

Naruszenie interesu publicznego

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ochrona interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowana w ramach działań Prezesa Urzędu jest prowadzona w interesie publicznym. Ingerencja Prezesa Urzędu ma na celu ochronę interesów zbiorowości, a nie wprost poszczególnych, indywidualnych uczestników rynku. Naruszenie interesu publicznego stanowi bezwzględny warunek uznania kompetencji Prezesa Urzędu do rozstrzygnięcia określonej sprawy. Interes publiczny zostaje naruszony

wówczas, gdy działania przedsiębiorcy godzą w interesy ogólnospołeczne i dotyczą szerokiego kręgu uczestników rynku, zaburzając jego prawidłowe funkcjonowanie.

W opinii Prezesa Urzędu, rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny. Wiąże się z ochroną praw potencjalnie nieograniczonej liczby konsumentów, zainteresowanych uzyskaniem pożyczki, którzy mogli być narażeni na stosowanie przez Spółkę we wzorcu umowy pożyczki niedozwolonych postanowień umownych. Zakwestionowane działania Spółki nie dotyczą więc interesów poszczególnych osób, których sprawy miałyby charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, ale kręgu konsumentów, których sytuacja jest identyczna i wynika z faktu postępowania się przez Spółkę wzorcem umowy przy udzielaniu pożyczek konsumentom.

Należy jednocześnie podkreślić, że przepisy art. 385¹ i art. 385³ Kodeksu cywilnego, które stanowią materialną podstawę ingerencji Prezesa Urzędu w niniejszej sprawie, implementują do prawa krajowego dyrektywę Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.UE.L.1993.95.29). Interpretacji tych przepisów należy zatem dokonywać w odniesieniu do uregulowań zawartych w dyrektywie. Zgodnie z preambułą dyrektywy, obowiązkiem państw członkowskich jest zapewnienie, aby umowy zawierane z konsumentami nie zawierały nieuczciwych warunków. Należy tym samym uznać, że ochrona interesu publicznego w rozpatrywanej sprawie wyraża się także w konieczności zagwarantowania, by we wzorcach umów wykorzystywanych przez przedsiębiorców w relacjach z konsumentami nie występowały niedozwolone postanowienia umowne.

Naruszenie art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

Zgodnie z art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego.

Odwołanie się do stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego powoduje, że zrekonstruowanie treści zakazu wynikającego z art. 23a wymaga sięgnięcia także do uregulowań kodeksowych, odnoszących się do wzorców umów i postanowień niedozwolonych (por. K. Pacuła [w:] Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów; art. 23a-23d i 99a-99f. Komentarz pod red. K. Osajdy, 2018, wyd. 1, Legalis). O ile bowiem art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego określa cywilnoprawne skutki zastosowania w umowie niedozwolonego postanowienia umownego, o tyle art. 23a ww. ustawy ustanawia publicznoprawny zakaz w tym zakresie.

Należy w tym miejscu wyjaśnić, że art. 23a ustawy, obowiązujący od dnia 17 kwietnia 2016r., został wprowadzony przez ustawę z dnia 5 sierpnia 2015r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015r. poz. 1634). Ustawa ta uchyliła jednocześnie przepisy art. 479³⁶-479⁴⁴ Kodeksu postępowania cywilnego, na mocy których o uznaniu postanowień wzorca umowy za niedozwolone orzekał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: SOKiK; SOKiK rozpoznaje nadal sprawy, w których pozwy złożone zostały przed dniem 17 kwietnia 2016r.). Oprócz zmiany kognicji w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, zmianie uległa również sama treść zakazu. Regulujący tę kwestię art. 479³⁸ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego stanowił, że powództwo w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone może wytoczyć każdy, kto według oferty pozwanego mógłby zawrzeć z nim umowę zawierającą postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda się pozwem. Ww. przepis przewidywał więc, że muszą wystąpić dwa elementy: oferta pozwanego (przedsiębiorcy) oraz możliwość zawarcia z nim umowy, tj. możliwość powstania węzła obligacyjnego pomiędzy konsumentem a pozwanym przedsiębiorcą. Zakaz ten przedstawiany był w ujęciu podmiotowym.

Zakaz wynikający z art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów opiera się natomiast na innej konstrukcji prawnej. Ustawodawca nie powtórzył wymogu potencjalnego zawarcia z konsumentem przez przedsiębiorcę, będącego obecnie stroną postępowania przez Prezesem Urzędu, umowy obejmującej kwestionowane postanowienie.

Uzasadniony jest wniosek, że zamiast podejścia podmiotowego ustawodawca zwraca uwagę na samą czynność, polegającą na stosowaniu we wzorcu umowy postanowienia niedozwolonego.

Prezes Urzędu podziela stanowisko, zgodnie z którym do naruszenia zakazu określonego w tym przepisie dochodzi z chwilą, gdy przedsiębiorca rozpocznie stosowanie wzorca obejmującego postanowienia niedozwolone w ramach prowadzonej przez siebie działalności w tym znaczeniu, że stworzy warunki, w których możliwe będzie zawieranie z konsumentami umów przy wykorzystaniu tego wzorca. Chodzi o pewien stan gotowości do wykorzystania wzorca umowy. Stosowanie wzorca nie powinno być jednak utożsamiane ze skutecznym zawieraniem umów przy jego wykorzystaniu. O braku naruszenia zakazu z art. 23a ustawy nie przesądza to, że przedsiębiorca nie zawarł jakiegokolwiek umowy przy jego wykorzystaniu (por. K. Pacuła [w:] Ustawa o ochronie konkurencji (...), op. cit.).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W świetle ww. przepisu, możliwość uznania postanowienia za niedozwolone uzależniona jest od stwierdzenia, że:

1. postanowienie jest stosowane przez przedsiębiorcę wobec konsumentów
2. postanowienie nie zostało indywidualnie uzgodnione
3. postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy
4. postanowienie nie określa głównych świadczeń stron chyba, że zostało sformułowane w sposób niejednoznaczny.

Stosowanie postanowienia przez przedsiębiorcę

Zakaz wyrażony w art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów adresowany jest wyłącznie do przedsiębiorcy. Art. 4 pkt 1 ww. ustawy stanowi, że ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy, rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019r. poz. 1292 ze zm.). Art. 4 ust. 1 Prawa przedsiębiorców uznaje za przedsiębiorcę m.in. osobę prawną wykonującą we własnym imieniu działalność gospodarczą. Kredyty Partnerskie Sp. z o.o. z siedzibą w Starym Mieście jako spółka prawa handlowego wpisana do rejestru przedsiębiorców KRS posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu Prawa przedsiębiorców. Spółka jest tym samym przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, którego działania podlegają kontroli z punktu widzenia przepisów tej ustawy.

Brak indywidualnego uzgodnienia

Należy wskazać, że przepisy art. 385¹-385³ Kodeksu cywilnego stanowią materialną podstawę zarówno dla abstrakcyjnej kontroli postanowień wzorca umowy prowadzonej przez Prezesa Urzędu (do dnia 16 kwietnia 2016r. przez SOKiK), jak i dla kontroli incydentalnej, prowadzonej przez sąd w sprawie o uznanie postanowień umowy za niedozwolone. Postępowania te mają tę samą kodeksową podstawę materialną, jednak różny pozostaje przedmiot kontroli. W pierwszym przypadku przedmiotem kontroli Prezesa Urzędu są postanowienia wzorca umowy, w drugim- konkretne postanowienia umowy. Przyjmuje się jednocześnie, że ustawodawca użył w art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego terminu „postanowienia umowy” w znaczeniu potocznym (w imię postulatu zrozumiałości treści przepisu), obejmując nim zarówno postanowienia umowy w ścisłym znaczeniu tego terminu (czyli objęte konsensem stron postanowienia czynności prawnej), jak i postanowienia wzorców umownych, które nie są „postanowieniami umowy” w ścisłym znaczeniu, ale kształtują także treść stosunku zobowiązaniowego (por. np. wyroki: Sądu

Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21 października 2011r. sygn. akt VI ACa 618/11 i Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004r. sygn. akt I CK 635/03).

W postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone Prezes Urzędu nie bada konkretnych stosunków umownych pomiędzy kontrahentami, ale postanowienia wzorca i treść hipotetycznych stosunków, jakie mogą powstać pomiędzy przedsiębiorcą a potencjalnym konsumentem na jego podstawie. W konsekwencji, nie ma znaczenia, czy konkretna umowa była między stronami negocjowana bądź, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany przy zawieraniu konkretnej umowy. Kontrola Prezesa Urzędu ma charakter oceny *ex ante* i obejmuje wzorzec, nie zaś konkretną umowę. Decydujące znaczenie ma fakt, że przedsiębiorca wprowadził wzorzec do obrotu, występując do konsumentów z ofertą zawarcia umowy w oparciu o jego postanowienia. Taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie. Możliwy jest tym samym wniosek, że przedmiot kontroli abstrakcyjnej, którym są postanowienia wzorca umowy, a nie postanowienia umów zawieranych przy wykorzystaniu wzorca powoduje, że w ramach tej kontroli przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia, o której mowa w art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego, nie ma znaczenia.

Główne świadczenia stron

Podkreślenia wymaga, że za świadczenia główne uznaje się te, które zmierzają bezpośrednio do osiągnięcia celu umowy, tj. bez których nie dochodzi do powstania zobowiązania z danej umowy. W wyroku z dnia 8 czerwca 2004r. sygn. akt I CK 635/03 Sąd Najwyższy stwierdził, że pojęcie „*głównych świadczeń stron*”, o którym mowa w art. 385¹ § 1 zd. 2 Kodeksu cywilnego, należy interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do elementów przedmiotowo istotnych umowy. Zdaniem Sądu Najwyższego, przemawia za tym treść tego przepisu, w którym ustawodawca posłużył się terminem „*postanowienia określające główne świadczenia stron*”, a nie zwrotem „*dotyczące*” takiego świadczenia, który ma szerszy zakres.

Zawierane przez Spółkę z konsumentami umowy pożyczki pieniężnej są umowami o kredyt konsumencki w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz.U. z 2019r. poz. 1083). Zgodnie z art. 3 ust. 1 tej ustawy, przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255.550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi. Art. 3 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy za umowę o kredyt konsumencki uznaje w szczególności umowę pożyczki. Stosownie do art. 720 § 1 Kodeksu cywilnego, przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości.

Uwzględniając powyższe, należy stwierdzić, że w niniejszym przypadku za główne świadczenia stron należy uznać: zobowiązanie pożyczkodawcy, w zakresie prowadzonej działalności, do udzielenia konsumentowi pożyczki w kwocie nie wyższej niż wskazana powyżej oraz zobowiązanie konsumenta do zwrotu pożyczki.

Zakwestionowane postanowienia nie określają głównych świadczeń stron umowy o kredyt konsumencki. Postanowienia te regulują skutki zaniechania konsumenta w zakresie powiadomienia Spółki o zmianie adresu zamieszkania, zameldowania, miejsca pracy czy numeru telefonu, które nie mają konstytutywnego znaczenia dla umowy o kredyt konsumencki. Dlatego postanowienia te mogą podlegać ocenie pod kątem występowania przesłanek określonych w art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego.

Sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta

Wykładnia art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego prowadzi do wniosku, że abstrakcyjna ocena abuzywności postanowienia wzorca powinna uwzględniać dwie przesłanki wymienione w tym przepisie: „*sprzeczność z dobrymi obyczajami*” oraz „*rażące naruszenie interesów konsumenta*”, które muszą być spełnione kumulatywnie.

Dobre obyczaje pojmowane są jako reguły postępowania zgodne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Istotą tego pojęcia jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien on wyrażać się właściwym informowaniem o przysługujących uprawnieniach, niewykorzystywaniem uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty i rzetelnym traktowaniem partnerów umów. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, a także wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o postępowanie, które potocznie jest rozumiane jako nieuczciwe, nierzetelne, sprzeczne z akceptowanymi standardami działania (por. wyroki SOKiK z dnia: 23 lutego 2006r. sygn. akt XVII AmA 118/04, 14 grudnia 2006r. sygn. akt XVII AmC 152/05 i 4 września 2012r. sygn. akt XVII AmC 5500/11; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004r. sygn. akt I CK 635/03).

Dobre obyczaje są pozaprawnymi normami postępowania, którymi winni kierować się przedsiębiorcy względem konsumentów. Ich treści nie da się określić w sposób wyczerpujący, ponieważ kształtowane są przez postawy uwarunkowane zarówno przyjmowanymi wartościami moralnymi, jak i celami ekonomicznymi i związanymi z nimi praktykami życia gospodarczego. Oceniając postanowienie pod kątem tej przesłanki Prezes Urzędu musi dokonać jej konkretyzacji, tj. wskazać, na czym polega naruszenie dobrych obyczajów w tym postanowieniu.

Przy ocenie nieuczciwego charakteru danego postanowienia pomocna może być weryfikacja jego „przyzwoitości”, polegająca na zbadaniu, czy oceniane postanowienie wzorca umowy jest sprzeczne z ogólnym wzorcem zachowań przedsiębiorców wobec konsumentów. Ocena taka wymaga także ustalenia, jak wyglądałyby prawa lub obowiązki konsumenta w braku takiej klauzuli. Jeżeli konsument byłby w lepszej sytuacji na podstawie ogólnych przepisów, gdyby konkretnego postanowienia wzorca nie było, należy przyjąć, że ma ono charakter nieuczciwy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 19 marca 2007r. sygn. akt III SK 21/06, 11 października 2007r. sygn. akt III SK 19/07 i 29 sierpnia 2013r. sygn. I CSK 660/12).

Druga z wymienionych przesłanek odnosi się do rażącego, a więc doniosłego, znaczącego naruszenia interesów konsumenta. Pojęcie „*interesy*” konsumenta należy przy tym rozumieć szeroko, nie tylko jako niekorzystne ukształtowanie jego sytuacji ekonomicznej. Należy tu uwzględnić także takie aspekty, jak: niewygodna organizacyjna, strata czasu, nierzetelne traktowanie, naruszenie prywatności konsumenta, czy inne uciążliwości, jakie mogłyby powstać na skutek wprowadzenia do zawartej umowy ocenianego postanowienia. Przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy z kolei stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy groźących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą bądź z konsumentami. Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres groźących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004r. sygn. akt I CK 635/03; wyrok SOKiK z dnia 26 maja 2015r. sygn. akt XVII AmC 2615/14).

Dokonując wykładni art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 lipca 2005r. sygn. akt I CK 832/04 wskazał, że „*rażące naruszenie interesów konsumenta*” oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast „*działanie wbrew dobrym obyczajom*” w zakresie kształtowania treści takiego stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Sąd Najwyższy podkreślił jednocześnie, że obie wskazane w tym przepisie formuły prawne służą ocenie tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają zakreślone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego.

Ocena postanowień wzorca umowy stosowanego przez Spółkę

1.

Prezes Urzędu uznał, że postanowienie zamieszczone w art. 3 ust. 6 wzorca umowy pożyczki Spółki o treści: „***W przypadku zmiany adresu zamieszkania, zameldowania czy numeru telefonu, Pożyczkobiorca zobowiązany jest do poinformowania Pożyczkodawcy w terminie 7 dni o zaistniałej zmianie. W przeciwnym razie każde pismo skierowane na adres podany w Umowie, a także telefon wykonany na numer podany w Umowie, będzie uważane jako skuteczne***” spełnia przesłanki niedozwolonego postanowienia umowy w rozumieniu art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego.

Ww. postanowienie, nakładając na konsumenta obowiązek poinformowania Spółki o zmianie adresu i numeru telefonu, określa jednocześnie konsekwencje zaniechania wykonania przez konsumenta tego obowiązku. Zdaniem Prezesa Urzędu, sprzeczność tego postanowienia z dobrymi obyczajami przejawia się w wykorzystaniu przez Spółkę pozycji profesjonalisty i nierzetelnym traktowaniu konsumenta, prowadzącym do naruszenia równowagi kontraktowej stron. Spółka przyznała sobie bowiem prawo do uznania, że jeżeli konsument nie powiadomił o zmianie swojego adresu bądź numeru telefonu, to pisma skierowane na adres podany w umowie czy kontakt telefoniczny na numer podany w umowie, są wobec niego skuteczne. Postanowienie to zakłada przyjęcie fikcji, że w takiej sytuacji konsument ma wiedzę o treści kierowanych do niego oświadczeń nawet, jeśli w rzeczywistości nie mógł się o nich dowiedzieć. Postanowienie przerzuca tym samym na konsumenta całe ryzyko związane z niepowiadomieniem o zmianie adresu czy numeru telefonu, nie uwzględniając, że ryzyko niedojścia oświadczenia woli do adresata spoczywa co do zasady na składającym oświadczenie. Zgodnie z art. 61 § 1 Kodeksu cywilnego, oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. W ocenie Prezesa Urzędu, w przypadku zakwestionowanego postanowienia warunek określony w ww. przepisie nie został spełniony. Konsument może nie wiedzieć, że Spółka skierowała do niego pismo czy podjęła próbę kontaktu telefonicznego i co więcej nie mieć możliwości uzyskania informacji o tych działaniach, a mimo to będzie narażony na wynikające z nich skutki tak, jakby faktycznie dotarły do niego pisma Spółki czy przeprowadzona została z nim rozmowa telefoniczna. Należy zauważyć, że na podstawie ww. postanowienia Spółka może np. uznać, że przesłane do konsumenta na jego dotychczasowy adres pismo z wypowiedzeniem umowy zostało doręczone skutecznie. W tej sytuacji konsument może nie mieć świadomości, że Spółka dokonała czynności powodującej ustanie nawiązanego z nim stosunku umownego. Uzasadnione jest tym samym, w ocenie Prezesa Urzędu, uznanie, że ww. postanowienie narusza także rażąco interesy konsumenta. Nie mając żadnej wiedzy np. o treści pisma przesłanego przez Spółkę na jego poprzedni adres konsument nie może ustalić, w jaki sposób i w jakim zakresie pismo to może wpływać na jego prawa i obowiązki wobec Spółki. Zastosowanie zakwestionowanego postanowienia może zatem powodować niepewność po stronie konsumenta co do jego aktualnej sytuacji prawnej. Należy przy tym zaznaczyć, że obowiązek powiadomienia, z którym postanowienie wiąże wskazany skutek, spoczywa wyłącznie na jednej stronie umowy, tj. konsumentcie. Tylko w odniesieniu do zaniechania konsumenta przewidziano fikcję skutecznego dotarcia pisma czy przeprowadzenia rozmowy. Taki obowiązek ani skutek nie dotyczą natomiast drugiej strony umowy, czyli Spółki. Tego rodzaju dysproporcja w ukształtowaniu praw i obowiązków stron, w opinii Prezesa Urzędu, dodatkowo świadczy o tym, że postanowienie to rażąco narusza interesy konsumenta.

Zdaniem Prezesa Urzędu, abuzowność omawianego postanowienia potwierdza również test jego „przyzwoitości”. Niewątpliwie sytuacja konsumenta w braku tego postanowienia byłaby lepsza, skoro konsument nie byłby narażony, w przypadku niepowiadomienia o zmianie adresu czy numeru telefonu, na skutki wynikające z przyjęcia fikcji dotarcia do niego oświadczeń Spółki.

Z uwagi na powyższe, Prezes Urzędu uznał, że ww. postanowienie spełnia przesłanki niedozwolonego postanowienia umowy, o którym mowa art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego.

2.

Prezes Urzędu stwierdził, że przesłanki określone w art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego spełnia też art. 10 ust. 2 wzorca umowy pożyczki Spółki, który przewiduje, że: *„Po dokonaniu wypowiedzenia Umowy, Pożyczkodawca ma prawo dochodzić zwrotu wierzytelności na drodze sądowej lub pozasądowej (...). Jeśli Pożyczkobiorca nie poinformuje w terminie Pożyczkodawcy o zmianie adresu zamieszkania lub miejsca pracy, Pożyczkodawca zastrzega sobie prawo do zlecenia, na koszt Pożyczkobiorcy, ustalenia przez Detektywa aktualnego adresu zamieszkania, jak również adresu miejsca pracy”*.

Postanowienie to reguluje skutki zaniechania konsumenta w zakresie powiadomienia Spółki o zmianie adresu zamieszkania i miejsca pracy po wypowiedzeniu umowy przez Spółkę. Zgodnie z tym postanowieniem, Spółka ma prawo zlecenia detektywowi, na koszt konsumenta, ustalenia jego aktualnego adresu zamieszkania lub miejsca pracy w przypadku nieprzekazania informacji o zmianach tych danych przez konsumenta.

W ocenie Prezesa Urzędu, naruszenie dobrych obyczajów przez Spółkę polega na sformułowaniu ww. postanowienia w sposób niejednoznaczny, mogący powodować niedoinformowanie i dezorientację konsumenta. Dobrym obyczajem, którym powinni kierować się przedsiębiorcy (profesjoniści) w stosunkach z konsumentami powinno być formułowanie postanowień wzorców umów w sposób jasny i precyzyjny, nie budzący wątpliwości konsumenta co do ich znaczenia czy sposobu wykonania.

Po pierwsze należy zauważyć, że zakwestionowane postanowienie odnosi obowiązek konsumenta do nieokreślonego terminu, w którym powinien powiadomić Spółkę o zmianie wymienionych danych. Brak tej regulacji powoduje, że konsument nie wie, w jakim okresie od zaistnienia zmiany powinien przekazać stosowne informacje Spółce i jak ewentualnie może ustalić, że faktycznie terminu nie dotrzymał w razie podjęcia przez Spółkę decyzji o zleceniu czynności detektywowi. Wskazany powyżej art. 3 ust. 6 wzorca zobowiązuje wprawdzie konsumenta do powiadomienia o zmianie miejsca zamieszkania w terminie 7 dni, niemniej ww. postanowienie nie odwołuje się w żaden sposób do jego treści. Poza tym w zakresie powiadomienia o zmianie miejsca pracy zakwestionowane postanowienie wprowadza *de facto* nowy obowiązek konsumenta, który nie został przewidziany w art. 3 ust. 6, ani w innych postanowieniach wzorca. Nie można też pominąć, że w zakresie braku powiadomienia o zmianie miejsca zamieszkania postanowienie to przewiduje inny skutek niż określony w art. 3 ust. 6, co dodatkowo może powodować dezinformację konsumenta co do okoliczności zastosowania niniejszego postanowienia, w szczególności co do tego, czy jest lub nie jest powiązane z obowiązkami wyrażonymi w art. 3 ust. 6 i przewidzianymi w tym postanowieniu skutkami.

Po drugie, ww. postanowienie nie precyzuje, w jakim okresie po wypowiedzeniu umowy konsument jest zobowiązany do powiadomienia Spółki o zmianach wymienionych danych. Nie jest tym samym wykluczone, że na podstawie tak sformułowanego postanowienia Spółka uzna, że obowiązek ten nie jest ograniczony w czasie i dochodząc od konsumenta roszczeń np. po kilku miesiącach a nawet latach od wypowiedzenia umowy, obciąży konsumenta dodatkowymi kosztami za usługi detektywa, stwierdzając, że bezzasadnie nie wykonał wobec niej obowiązku informacyjnego. Analizując postanowienie konsument nie jest w stanie poczynić żadnych ustaleń, czy nadal jest związany określonym ww. obowiązkiem, czy też nie jest. Postanowienie nie określa ponadto, na jakim etapie dochodzenia roszczeń od konsumenta Spółka może zlecić czynności detektywowi (np. bezpośrednio po nedoręczeniu pisma o wypowiedzeniu umowy, po wystąpieniu na drogę postępowania sądowego i niemożności doręczenia pozwu). W rzeczywistości Spółka może więc arbitralnie decydować o tym, kiedy postanowienie to może być zastosowane i jakie znaczenie nadać jego treści.

Postanowienie to narusza równocześnie ekonomiczne i pozaekonomiczne interesy konsumenta. W opinii Prezesa Urzędu, zobowiązanie konsumenta do poinformowania Spółki o zmianie jego danych po ustaniu łączącego go ze Spółką stosunku umownego nie znajduje żadnego racjonalnego i prawnego uzasadnienia. Podobnie, jak obciążenie konsumenta w przypadku niewykonania tego obowiązku kosztami czynności zleconej w celu ustalenia jego aktualnych danych. Obowiązujące przepisy prawa nie dają podstaw do zlecenia przez Spółkę czynności detektywistycznych wobec konsumenta i obciążania kosztami tych czynności konsumenta. Zlecenie czynności detektywowi może być w tym wypadku potraktowane jako element prowadzonego przez Spółkę postępowania windykacyjnego, tj. postępowania mającego na celu wyegzekwowanie od konsumenta roszczeń z zawartej umowy pożyczki. Należy jednak podkreślić, że nie obowiązują normy upoważniające Spółkę do podejmowania takich czynności. Podstawowym i prawnie dopuszczalnym sposobem dochodzenia roszczeń przez Spółkę jest procedura określona przez przepisy ogólne. Jest to przy tym jedynie prawnie dopuszczalna forma, której dłużnik zobowiązany jest się poddać. Należy zwrócić uwagę m.in. na art. 98 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego, który stanowi, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. W niniejszym przypadku Spółka może natomiast obciążyć konsumenta innymi kosztami, generowanymi w związku z innymi, dowolnie podejmowanymi przez nią działaniami. Prezes Urzędu wyraża opinię, że wykonywanie ww. czynności powinno odbywać się na koszt i ryzyko Spółki. Koszt tej czynności związany jest z prowadzoną działalnością gospodarczą Spółki i powinien być uwzględniony w zaplanowanych ogólnych przychodach Spółki. Decydując się na prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na udzielaniu pożyczek Spółka powinna uwzględnić specyficzne dla tej działalności ryzyko transakcyjne (np. ryzyko nieterminowego wykonywania zobowiązań).

Wymaga także podkreślenia, że w rezultacie zlecenia usług detektywistycznych konsument obciążony zostaje kolejnym zobowiązaniem wobec Spółki, które może utrudniać mu uregulowanie należności z zawartej umowy pożyczki (poza opłatą za czynności detektywa Spółka pobiera także określone opłaty w razie zaległości konsumenta w spłacie pożyczki- art. 7 ust. 1 wzorca). Zastosowanie tej treści postanowienia może więc prowadzić do nieuzasadnionej dysproporcji praw i obowiązków stron umowy, na niekorzyść konsumenta.

Zdaniem Prezesa Urzędu, ww. postanowienie rażąco narusza też pozaekonomiczne interesy konsumenta. Może bowiem powodować niedogodności po stronie konsumenta związane z samym wykonaniem obowiązku informacyjnego wobec Spółki oraz wywołać u konsumenta poczucie dyskomfortu, niezadowolenia, obawy a nawet zagrożenia, wynikających z możliwości prowadzenia wobec niego czynności przez detektywa i ujawnienia jego sytuacji finansowej osobom trzecim.

W ocenie Prezesa Urzędu, do tożsamyh wniosków prowadzi weryfikacja ww. postanowienia pod kątem jego „przyzwoitości”. Bez wątpienia konsument byłby w lepszej sytuacji, gdyby we wzorcu nie zamieszczono postanowienia zastrzegającego na rzecz Spółki prawo do zlecenia czynności detektywowi, ponieważ nie ciążyłby na nim niejednoznacznie określony obowiązek powiadomienia Spółki o określonych faktach, z którego niewykonaniem związane mogą być znaczne koszty.

Odnosząc się z kolei do wskazanego przez Spółkę faktu braku zlecenia detektywowi dokonania czynności i nieobciążenia któregośkolwiek z konsumentów ich kosztami należy przypomnieć, że prowadzona przez Prezesa Urzędu kontrola postanowień wzorców ma charakter abstrakcyjny, oderwany od konkretnego stosunku umownego i rzeczywistych skutków zastosowania postanowienia w konkretnym przypadku, wobec danego konsumenta. Na ocenę postanowienia w niniejszym postępowaniu nie wpływa więc powołana przez Spółkę okoliczność nieskorzystania z przewidzianego w nim uprawnienia, ale to, że jest to postanowienie wzorca spełniające przesłanki określone w art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego.

Mając na względzie powyższe, Prezes Urzędu uznał, że ww. postanowienie stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego.

Uznając wymienione powyżej postanowienia za niedozwolone, zgodnie z art. 23b ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu zakazał Spółce ich wykorzystywania w przyszłości.

II.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 3a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 23a ustawy. Art. 106 ust. 3 ww. ustawy, wskazujący sposób obliczania obrotu, przewiduje m.in. w pkt 1, że obrót oblicza się jako sumę przychodów wykazanych w rachunku zysków i strat- w przypadku przedsiębiorcy sporządzającego taki rachunek na podstawie przepisów o rachunkowości. Art. 106 ust. 5 ustawy stanowi przy tym, że w przypadku gdy przedsiębiorca w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary nie osiągnął obrotu lub osiągnął obrót w wysokości nieprzekraczającej równowartości 100.000 euro, Prezes Urzędu nakładając karę pieniężną na podstawie ust. 1 uwzględnia średni obrót osiągnięty przez przedsiębiorcę w trzech kolejnych latach obrotowych poprzedzających rok nałożenia kary.

W rachunku zysków i strat za 2018r. Spółka wykazała przychód w wysokości [usunięto] zł po zaokrągleniu, co uwzględniając średni kurs euro ogłoszony przez Narodowy Bank Polski w dniu 31 grudnia 2018r., tj. 4,30 zł, stanowi [usunięto] euro po zaokrągleniu (stosownie do art. 5 powołanej ustawy, przeliczenie wartości euro oraz innych walut obcych na złote oraz wartości złotego na euro jest dokonywane według kursu średniego walut obcych ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w ostatnim dniu roku kalendarzowego poprzedzającego rok nałożenia kary). Obrót Spółki w 2018r. jest więc wyższy niż 100.000 euro. Uzasadnia to zastosowanie przy nałożeniu na Spółkę kary pieniężnej art. 106 ust. 1 ustawy, bez odniesienia do szczegółowych zasad ustalania wysokości kary przewidzianych w ust. 5 tego przepisu, mającego zastosowanie wówczas, gdy obrót przedsiębiorcy nie przekracza wartości 100.000 euro.

Kara pieniężna za naruszenie zakazu określonego w art. 23a ustawy ma charakter fakultatywny. O tym, czy w konkretnej sprawie w odniesieniu do wskazanego przedsiębiorcy zasadne jest nałożenie kary pieniężnej decyduje, w ramach uznania administracyjnego, Prezes Urzędu. Należy zwrócić uwagę, że przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie określają jakichkolwiek przestanków, od których uzależnione byłoby podjęcie decyzji o nałożeniu kary. Ustawodawca wskazał jedynie w art. 111 ustawy te okoliczności, które Prezes Urzędu ma obowiązek uwzględnić decydując o wymiarze kary pieniężnej. Są to w szczególności okoliczności naruszenia przepisów ustawy oraz uprzednie naruszenie przepisów ustawy, a także: okres, stopień oraz skutki rynkowe naruszenia przepisów ustawy, przy czym stopień naruszenia Prezes Urzędu ocenia biorąc pod uwagę okoliczności dotyczące natury naruszenia i działalności przedsiębiorcy, która stanowiła przedmiot naruszenia (art. 111 ust. 1 pkt 1 ustawy).

Ustalając wysokość kar pieniężnych Prezes Urzędu bierze również pod uwagę okoliczności łagodzące oraz obciążające, które wystąpiły w sprawie. Zgodnie z art. 111 ust. 3 pkt 2 ustawy, okolicznościami łagodzącymi są w szczególności: dobrowolne usunięcie skutków naruszenia, zaniechanie naruszenia przed wszczęciem postępowania lub niezwłocznie po jego wszczęciu, podjęcie z własnej inicjatywy działań w celu zaprzestania naruszenia lub usunięcia jego skutków oraz współpraca z Prezesem Urzędu w toku postępowania, w szczególności przyczynienie się do szybkiego i sprawnego przeprowadzenia postępowania. Wśród zamkniętego katalogu okoliczności obciążających art. 111 ust. 4 pkt 2 ustawy wymienia: znaczny zasięg terytorialny naruszenia lub jego

skutków, znaczne korzyści uzyskane przez przedsiębiorcę w związku z dokonanym naruszeniem, dokonanie uprzednio podobnego naruszenia oraz umyślność naruszenia.

Zdaniem Prezesa Urzędu, okoliczności niniejszej sprawy, przede wszystkim możliwe negatywne skutki zastosowania ww. postanowień dla interesów konsumentów przesądzają o nałożeniu na Spółkę kar pieniężnych.

Ocena zgromadzonego materiału dowodowego wskazuje na nieumyślne naruszenie przez Spółkę zakazu wyrażonego w art. 23a ustawy. W opinii Prezesa Urzędu, Spółka naruszyła zasady ostrożności w relacjach z konsumentami. Należy podkreślić, że jako profesjonalista Spółka ma obowiązek w swoich działaniach skierowanych wobec konsumentów uwzględnić obowiązujące przepisy prawa, w tym określające, jakie postanowienia mogą spełniać przesłanki niedozwolonych postanowień umownych. Z racji postępowania się wzorcem umownym w obrocie z konsumentami, Spółka powinna zwrócić szczególną uwagę na przepisy art. 385¹ § 1 i art. 385³ Kodeksu cywilnego oraz zakaz wynikający z art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Uwzględnienie przez Spółkę tych przepisów, z uwagi na zawodowy charakter prowadzonej działalności, nie wymaga zachowania przez nią szczególnej bądź nadzwyczajnej staranności. Warto też wskazać na bogate i utrwalone orzecznictwo sądowe wydane w sprawach odnoszących się do niedozwolonych postanowień wzorców umów w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 17 kwietnia 2016r., tj. przed przyznaniem Prezesowi Urzędu kompetencji do orzekania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Postanowienia o podobnej treści, jak zakwestionowane w niniejszym postępowaniu, zostały wpisane na mocy wyroków sądowych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych m.in. w pozycjach: 1207, 1482, 978 i 1796.

Zdaniem Prezesa Urzędu, zaznajomienie się z klauzulami wpisanymi do rejestru pozwoliłoby Spółce już na etapie przygotowania wzorca na rozważenie i rezygnację z klauzul, które mogłyby wywoływać tożsame skutki, jak klauzule ocenione wcześniej negatywnie w postępowaniu sądowym, względnie ich modyfikację, eliminującą ich abuzywną treść. W świetle ustalonych okoliczności Prezes Urzędu uznał, że stwierdzone w niniejszym postępowaniu naruszenie jest skutkiem niedochowania przez Spółkę należytej staranności.

Rozstrzygając o wadze stwierdzonych naruszeń Prezes Urzędu uwzględnił również okres ich trwania, który przekroczył 1 rok. Zakwestionowane postanowienia zamieszczone były we wzorcach umowy pożyczki wykorzystywanych przez Spółkę od lipca 2013r. Niemniej jednak naruszenie Spółki może być penalizowane od dnia 17 kwietnia 2016r., tj. od dnia wejścia w życie przepisów przyznających Prezesowi Urzędu uprawnienia do orzekania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Oceniając szkodliwość pierwszego z postanowień (pkt I.1 sentencji decyzji) Prezes Urzędu wziął pod uwagę jego możliwą uciążliwość dla konsumentów, wynikającą z przyjętych domniemań: skutecznego doręczenia pism skierowanych na dotychczasowy podany przez konsumenta adres i skutecznego kontaktu telefonicznego na podany w umowie numer telefonu. W tym przypadku konsument może być narażony na skutki wynikające z oświadczeń Spółki, pomimo braku jakichkolwiek możliwości zapoznania się z ich treścią. Stosowane przez Spółkę postanowienie całe ryzyko związane z niepowiadomieniem o zmianie adresu czy numeru telefonu przenosi na konsumenta. Nie uwzględnia jednak, że ryzyko niedojścia oświadczenia woli do adresata spoczywa co do zasady na składającym oświadczenie. Postanowienie to może powodować niepewność po stronie konsumenta co do sytuacji prawnej, w jakiej może się znaleźć w rezultacie jego zastosowania. Z tych przyczyn Prezes Urzędu ustalił kwotę bazową kary na poziomie [usunięto] % obrotu Spółki w 2018r., tj. [usunięto] zł.

Dokonując kalkulacji kary w dalszej kolejności Prezes Urzędu uwzględnił, jako okoliczność łagodzącą, zaniechanie przez Spółkę stosowania ww. postanowienia niezwłocznie po wszczęciu przeciwko niej postępowania. Spółka zmieniła treść tego postanowienia w nowym wzorcu umów w sposób eliminujący jego abuzywność. Okoliczność ta skutkowałą zmniejszeniem wysokości kary o [usunięto] %, do kwoty 2.594 zł. Prezes

Urzędu uznał jednocześnie, że w przypadku omawianego naruszenia nie występują okoliczności obciążające, które przemawiałyby za podwyższeniem kary. W szczególności Spółce nie można przypisać umyślności działania, a więc zamiaru naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Z uwagi na powyższe, Prezes Urzędu nałożył na Spółkę karę pieniężną w wysokości 2.594 zł. Nałożona na Spółkę kara stanowi [usunięto] % obrotu Spółki w 2018r. i [usunięto] % kary maksymalnej, co oznacza, że mieści się w granicach wyznaczonych przez art. 106 ust. 1 pkt 3a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Drugie z postanowień (pkt 1.2 sentencji decyzji) może wywierać bezpośredni wpływ na sytuację ekonomiczną konsumenta. Na jego podstawie konsument może być obciążony kosztami zlecenia przez Spółkę ustalenia jego aktualnego adresu zamieszkania czy miejsca pracy detektywowi, jeżeli konsument nie powiadomi Spółki o zmianie tych danych po wypowiedzeniu umowy przez Spółkę. Spółka może tym samym obciążyć konsumenta kosztami czynności zmierzających do dochodzenia roszczeń, które związane są z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą i powinny być dokonywane na jej koszt i ryzyko. Na szkodliwość ww. postanowienia wpływa także jego niejednoznaczna treść. Zapoznając się z nim konsument nie jest w stanie ustalić, w jakim terminie od wystąpienia zmiany oraz w jakim okresie po wypowiedzeniu umowy jest zobowiązany do wykonania obowiązku informacyjnego wobec Spółki. Okoliczności te przesądziły o ustaleniu kwoty bazowej kary za stosowanie wymienionego postanowienia na poziomie [usunięto] % obrotu Spółki w 2018r., tj. [usunięto] zł.

W kolejnym etapie kalkulacji kary Prezes Urzędu uwzględnił, że Spółka zaniechała stosowania tego postanowienia niezwłocznie po wszczęciu niniejszego postępowania, usuwając z niego regulację o abuzywnym charakterze. Z tego względu Prezes Urzędu obniżył kwotę kary o [usunięto] %, do kwoty 4.668 zł. Podobnie, jak w odniesieniu do pierwszego postanowienia, również w niniejszym przypadku Prezes Urzędu nie dopatrył się okoliczności obciążających, które powinny wpływać na podwyższenie kary. Ostatecznie za stosowanie ww. postanowienia Prezes Urzędu nałożył na Spółkę karę pieniężną w wysokości 4.668 zł, co stanowi [usunięto] % obrotu Spółki w 2018r. i [usunięto] % kary maksymalnej. Kara ta nie przekracza zatem maksymalnej wysokości kary, jaka może zostać nałożona na przedsiębiorcę, określonej w art. 106 ust. 1 pkt 3a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zdaniem Prezesa Urzędu, nałożone na Spółkę kary są adekwatne do okoliczności, a także okresu, stopnia i skutków rynkowych stwierdzonego naruszenia przepisów ustawy. Kary pełnią funkcję represyjną, stanowiąc sankcję i dolegliwość za naruszenie przepisów ustawy oraz prewencyjną, zapobiegającą ponownemu ich naruszeniu przez Spółkę. Nie bez znaczenia jest również ich walor wychowawczy, odstraszaający innych przedsiębiorców udzielających pożyczek konsumentom przed stosowaniem we wzorcach umów niedozwolonych postanowień umownych.

Z uwagi na powyższe, orzeczono jak w pkt II sentencji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie: NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.

III.

Art. 77 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przewiduje, że jeżeli w wyniku postępowania Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia oraz osoba zarządzająca, o której mowa w art. 6a, są obowiązani ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 80 powołanej ustawy, Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie.

Należy zauważyć, że ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie zawiera wyczerpujących regulacji dotyczących rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Art. 83 ww. ustawy stanowi jednak, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania przed Prezesem Urzędu stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960r.- Kodeks postępowania administracyjnego. Stosownie do art. 264 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego, jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia.

Do kosztów przeprowadzonego w niniejszej sprawie postępowania zaliczono, zgodnie z art. 263 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego, poniesione koszty doręczenia pism Spółce w wysokości 16,30 zł.

Ww. koszty należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji na podany powyżej rachunek bankowy.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 479²⁸ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.) od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie miesiąca od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu.

W przypadku kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w pkt III sentencji decyzji, na podstawie art. 264 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego w zw. z art. 83 i art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 479³² § 1 i § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, Spółce przysługuje prawo wniesienia zażalenia do Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 9 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2019r. poz. 785 ze zm.), odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podlega opłacie stałej w kwocie 1000 zł. Zgodnie z art. 32 ust 2 tej ustawy, zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podlega opłacie w kwocie 500 zł.

Zgodnie z art. 103 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie.

Zgodnie z art. 105 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

Stosownie do treści art. 117 § 1, § 3 i § 4 Kodeksu postępowania cywilnego, strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego. Osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, której ustawa przyznaje zdolność sądową, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli wykaże, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona zgłasza wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych lub osobno, na piśmie lub ustnie do protokołu, w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Zastępca Dyrektora Delegatury w Poznaniu
Agnieszka Ciucias

